

وقف، گامی در گسترش علم

سید جعفر حسینی اشکوری

چکیده:

در این مقاله به معرفی پنج موقوفه پرداخته شده که واقفهای آنها سود حاصله از وقف را به گسترش علم و معرفت اختصاص داده است.

ابتداء به معرفی حمام نقش جهان اصفهان، پرداخته که این حمام وقف استنساخ کتاب شده و به معرفی دوازده کتاب که با سود این موقوفه نگاشته شده می پردازیم. بهرام بیگ دو مزرعه، حاج محمد محمود آبادی درآمد آب و املاک، حاج رمضان کرمانی بخشی از املاک و میرزا محمد طبسی درآمد اجاره دکانی را وقف خرید کتاب نموده اند که به ترتیب به ده، پنج، دو و یک مورد از کتاب های خریداری شده با آن موقوفات را ذکر خواهیم کرد.

کلید واژه ها:

حمام نقش جهان، بهرام بیگ، محمد محمود آبادی، رمضان کرمانی، محمد طبسی، استنساخ و خرید کتاب

فان الله بعد كما ارجب على الولد طاعة ابويرة كذا للشارح
عليهما السعفة عليه با بلاء مراد في الطاعات وحصيل
ماريه من الغرائب ولما كثر طلب الولد الغريب جدا صلح الله بتم
امر هاريرة ووقفه الخ و اعانه عليه ومد الله بتم له في التبعيد
والعشر الرفيد لضعيف كتاب يحوي النكت البديعة في سيا

مقدمه:

یکی از سنت‌های حسنه‌ای که واقفان آگاه و علم دوست بدان پرداخته‌اند، وقف بخشی از املاک یا دارائی‌های خود برای گسترش علم بوده است. بدین ترتیب که غالباً مکان پر درآمدی را جهت تدوین کتاب و استنساخ نسخه‌های خطی وقف می‌کردند تا از در آمد موقوفه این کتابها تهیه گردند.

ظاهراً انتخاب عناوین کتب جهت استنساخ، و خرید نسخه‌های خطی از پیش تهیه شده، زیر نظر متولی این موقوفات بوده است که به کاتبان آگاه به این فن سفارش تکثیر نسخه‌ای را می‌داده، یا افراد نسخه شناس را جهت خرید کتابهای مورد احتیاج مأمور می‌کرده است.

این گونه موقوفات عموماً وقف بر مکان خاص نبوده است و گاهی آن را بر عموم شیعه اثنی عشریه وقف نموده‌اند، و گاهی بر دانشجویان و طالبان علمی که قابلیت استفاده از آن کتاب را داشته باشند وقف، و گاه طلاب شهر خاصی مد نظر بوده‌اند.

بر کتاب دوستان و عارفان به نسخ خطی، پوشیده نیست که قبل از پیدایش صنعت چاپ، این امر خیر از چه اهمیتی برخوردار بوده تا طلاب و دانش جویان به آسانی به مصادری که احتیاج دارند دسترسی پیدا کنند.

در هنگام فهرست نویسی نسخه‌های خطی کتابخانه‌های مختلف ایران و مراجعه به برخی از فهرس، به بخشی از این دست نسخه‌های خطی برخورده‌ام که از در آمد مکانی؛ استنساخ یا خریداری شده‌اند که در مقاله حاضر به معرفی این نسخه‌ها و مکان وجود آنها و واقفان و متولیان آن پرداخته تا ذکر جمیلی باشد از تمامی آنان که در این راه قدم نهاده و تذکری باشد برای واقفان حال که امروزه نیز می‌توان اقداماتی در این راه انجام داد و با تأسیس کتابخانه، حمایت از چاپ کتابهای علمی، پشتیبانی از مؤسسات علمی، خرید کتابهای چاپی و توزیع رایگان آن در مناطق محروم و در بین تشنگان علم، و دهها راه دیگر و نام نیکو از خود به یادگار گذاشت.

در این نوشتار درباره هر یک از موقوفات به طور جداگانه بحث و بررسی شده و ووقفنامه‌ها به ترتیب تاریخ قمری تنظیم گردیده است. این اختصار «مشتی است

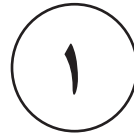
که نمونه خروار می باشد»، و الا نسخه‌های بسیاری در گوشه و کنار این مملکت وجود دارند که این وقفنامه‌ها بر آن ثبت شده و از این راه وقف شده‌اند.

الف: حمام نقش جهان اصفهان

در وقفنامه‌های موجود، این حمام را واقع در اراضی نقش جهان (میدان امام علیه السلام) و از موقوفات شاه سلیمان صفوی معرفی نموده‌اند، ولی آیا این حمام از ساختمانهایی است که به دستور او ساخته شده است؟ یا همان حمام معروف شاه عباس کبیر صفوی بوده است که در حدود سال ۱۰۱۲ بنای آن به اتمام رسیده و به سال ۱۰۱۳ توسط وی با تمام میدان نقش جهان و چهار بازار و کاروانسرا وقف شده است؟ مشهور این است که این حمام به دستور شاه سلیمان صفوی در ابتدای بازار واقع در میدان امام علیه السلام اصفهان و در نزدیکی مدرسه ملا عبدالله تستری ساخته شده است و از تاریخ به سلطنت رسیدن شاه سلیمان در سال ۱۰۷۷ هـ ق و آغازین وقفنامه‌ای که در اختیار است چنین بر می‌آید که بین سالهای ۱۰۷۷ - ۱۰۹۲ هـ ق ساخته شده است.

شاه سلیمان در آمد حاصله از این حمام را وقف استنساخ و تکثیر نسخه‌های خطی نموده است و در طی سالیان دراز برای این موقوفه متولیان در نظر گرفته که عادتاً از عالمان طراز اول اصفهان به حساب می‌آمده‌اند.

طبق مدارک موجود، اولین متولی این موقوفه، مرحوم علامه ملا محمدباقر مجلسی علیه السلام است که به سال ۱۰۹۸ هـ ق از طرف شاه سلیمان صفوی به مقام شیخ الاسلامی اصفهان رسیده است، ولی از خلال مدارک چنین بر می‌آید که علامه مجلسی علیه السلام قبل از رسیدن به این مقام نیز عهده دار تولیت این موقوفه بوده است. در اکثر وقفنامه‌های موجود، علامه مجلسی علیه السلام خود را متولی و پس از خود تولیت را با کسی دانسته که وی او را به تولیت موقوفات خود معین می‌کند، و در یک مورد ملا محمد تنکابنی (ظاهراً محمد بن عبدالفتاح سراب تنکابنی) را به مقام تولیت برگزیده و پس از وی امور تولیت را واگذار به تعیین او نموده است. اما نسخه‌هایی که در زمان تولیت علامه مجلسی علیه السلام از در آمد این حمام وقف شده است به ترتیب تاریخی بدین قرارند:

نسخه شماره (۱۶) کتابخانه حاج آقاها دی نجفی در اصفهان، کتاب «کشف المراد» تألیف علامه حلی حسن بن یوسف بن مطهر رحمته الله، کاتب آن نا مشخص و در سده یازدهم کتابت شده است .

وقفنامه این کتاب به سال ۱۰۹۳ به خطی غیر خط علامه مجلسی رحمته الله کتابت شده است و فقط سه سطر پایانی به خط اوست و مهر بیضوی وی «محمدباقر العلوم» در پایین صفحه دیده می شود. بخشی از وقفنامه آسیب دیده ولی با استفاده از دیگر وقفنامه ها متن آن چنین است :

هو الواقف علی الضمائر

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ.

أَمَّا بَعْدُ: فَهَذَا الْكِتَابُ الْمُسْتَطَابُ مِمَّا عَمِلَ وَصَنَعَ وَاسْتَنْسَخَ مِنْ نِمَاءِ الْحَمَامِ الْوَاقِعِ فِي أَرْضِي نَقَشِجَهَانَ بِنْدَلَةِ أَصْفَهَانَ مِنْ أَوْقَافِ السُّلْطَانِ الْأَعْظَمِ وَالْخَاقَانِ الْأَعْدَلِ الْأَكْرَمِ، مُحْيِي مَرَامِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَاءِ، مُشِيدٌ قَوَاعِدِ الْمِلَّةِ الْبَيْضَاءِ، فَرْعُ الشَّجَرَةِ الطَّيِّبَةِ النَّبَوِيَّةِ، غُضْنِ الدَّوْحَةِ الْعَلِيَّةِ الْعُلَوِيَّةِ، مُمَهَّدٌ أَسَاسِ الدِّينِ الْمُبِينِ، وَمُرَوِّجٌ آثَارِ آبَائِهِ الطَّاهِرِينَ، أَعْنَى السُّلْطَانِ بْنِ السُّلْطَانِ، وَالْخَاقَانِ بْنِ الْخَاقَانِ، أَبَا الْمُظْفَرِ سُلْطَانَ سُلَيْمَانَ الْمُوسَوِيِّ الصَّفَوِيِّ بِهَادِرْ خَانَ شَدَّ اللَّهُ أَطْنَابَ دَوْلَتِهِ بِأَوْتَادِ الْخُلُودِ، وَزَيْنَ سَرِيرِ سَلْطَنَتِهِ بِدُرَرِ الْعِزِّ وَالسَّعُودِ.

فَوْقَتْهُ بِأَمْرِهِ الْأَعْلَىٰ عَلَى الشَّيْعَةِ الْإِمَامِيَّةِ الْإِثْنَى عَشْرِيَّةِ وَقَفَاءً بِنَاءً بِنَاءً لَا يُبَاعُ وَلَا يَشْتَرَى وَلَا يُوهَبُ وَلَا يَحْبَسُ عَنْ مُسْتَحَقِّهِ، وَجَعَلْتُ تَوَلِيَّتَهُ وَالنَّظَرَ فِيهِ لِنَفْسِي، ثُمَّ لِمَنْ عِيَّتَهُ لَتَوَلِيَّةِ أَوْقَافِي، ثُمَّ لِمَنْ عِيَّتَهُ هَذَا الْمُتَوَلَّى وَهَكَذَا، ثُمَّ إِلَى الْعَالَمِ الْمُحَدَّثِ الصَّالِحِ الْمُتَوَطَّنِ بِنْدَلَةِ أَصْفَهَانَ، وَمَعَ التَّشَاحِ إِلَى مَنْ أَخْرَجْتَهُ الْقُرْعَةَ مِنْهُمْ (فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ)، وَكَتَبَ الدَّاعِيَ لِحُلُودِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ مُحَمَّدَباقرِ بْنِ مُحَمَّدِ نَقِيِّ الْمَجْلِسِيِّ فِي شَهْرِ رَجَبٍ لِسَنَةِ ثَلَاثٍ وَتِسْعِينَ بَعْدَ الْأَلْفِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ أَوَّلًا وَآخِرًا، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَتْرَتِهِ الْأَكْرَمِينَ.

نسخه «بحار الأنوار» علامه مجلسی رحمته الله موجود در کتابخانه امیرالمؤمنین علیه السلام در نجف اشرف (کتابخانه علامه امینی رحمته الله)، بخشی از کتاب الصلاة را دارا و کتابت سده یازدهم می باشد.

متن این وقفنامه که به سال ۱۰۹۴ نگارش یافته چنین است :

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ .

أَمَّا بَعْدُ: فَهَذَا الْكِتَابُ الْمُسْتَطَابُ مِمَّا عَمِلَ وَصَنَعَ وَاسْتَنْسَخَ مِنْ نِمَاءِ الْحَمَامِ الْوَاقِعِ فِي أَرْضِي نَفْسِجَهَانَ بِلَدَّةِ أَصْفَهَانَ مِنْ أَوْقَافِ السُّلْطَانِ الْأَعْظَمِ وَالْخَاقَانِ الْأَعْدَلِ الْأَكْرَمِ، مَلَجًا الْأَكَاسِرَةَ وَ مَلَاذِ الْقِيَاصِرَةَ، كَهْفِ طَوَائِفِ الْأُمَّمِ، مَوْلَى مُلُوكِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ، نَاصِبِ رَايَاتِ الْعَدْلِ وَالْإِنصَافِ، مَاحِي آثَارِ الْجَوْرِ وَالْإِعْتِسَافِ، مُحْيِي مَرَامِ السُّرْبَةِ الْغَرَاءِ، مُشِيدِ قَوَاعِدِ الْمِلَّةِ الْبَيْضَاءِ، فَرْعِ الشَّجَرَةِ الطَّيِّبَةِ النَّبَوِيَّةِ، غُصْنِ الدَّوْحَةِ الْعَلِيَّةِ الْعُلَوِيَّةِ، مُمَهِّدِ أَسَاسِ الدِّينِ الْمُبِينِ، وَمُرَوِّجِ آثَارِ آبَائِهِ الطَّاهِرِينَ، أَعْنَى السُّلْطَانِ بْنِ السُّلْطَانِ، وَالْخَاقَانِ بْنِ الْخَاقَانِ، أَبِي الْمُظَفَّرِ سُلْطَانَ سُلَيْمَانَ الْمُوسَوِيِّ الصَّفَوِيِّ بِهَادِرِ خَانَ شَدَّاللَّهُ أَطْنَابَ دَوْلَتِهِ بِأَوْتَادِ الْخُلُودِ، وَزَيْنِ سَرِيرِ سَلْطَنَتِهِ بِدُرَرِ الْعِزِّ وَالسَّعُودِ.

فَوْقَتُهُ بِأَمْرِهِ الْأَعْلَى عَلَى الشَّيْعَةِ الْإِمَامِيَّةِ الْإِثْنَى عَشْرِيَّةِ وَقَفَاءً بَتًّا بَتًّا لَا يَبَاعُ وَلَا يَشْتَرَى وَلَا يُوْهَبُ وَلَا يَحْبَسُ عَنْ مُسْتَحَقِّهِ، وَجَعَلْتُ تَوَلِيَّتَهُ وَالنَّظَرَ فِيهِ لِلْمَوْلَى الْفَاضِلِ الْكَامِلِ الْمُحَقِّقِ الْمُدَقِّقِ الْعَلَّامَةِ الْوَرَعَ التَّقِيَّ النَّقِيَّ الزَّكِيَّ الرَّضِيَّ الْبَهِيَّ مَوْلَانَا مُحَمَّدَ التَّنْكَابُنِيَّ أَدَامَ اللَّهُ تَعَالَى بَرَكَاتُ إِفَادَاتِهِ، ثُمَّ لَمَنْ عَيْنَهُ هَذَا الْمَوْلَى الْجَلِيلِ، ثُمَّ لِلْعَالَمِ الصَّالِحِ الْمُحَدِّثِ الْمُتَوَطِّنِ فِي مَحْرُوسَةِ أَصْفَهَانَ، وَمَعَ التَّشَاحِ إِلَى مَنْ أَخْرَجْتَهُ الْقَرْعَةَ مِنْهُمْ (فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا أَتَمَّهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ). وَكَتَبَ الدَّاعِي لِخُلُودِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ مُحَمَّدَ بَاقِرِ بْنِ مُحَمَّدِ تَقِيِّ الْمَجْلِسِيِّ عَفَى عَنْهُمَا فِي شَهْرِ ذِي الْحِجَّةِ سَنَةِ أَرْبَعٍ وَتِسْعِينَ بَعْدَ الْأَلْفِ الْهَجْرِيَّةِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ أَوَّلًا وَآخِرًا، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ وَعِتْرَتِهِ الْأَكْرَمِينَ.

نسخه شمارة (٩٥) كتابخانه الزهراء سلام الله عليها اصفهان ، كتاب «ذخيرة المعاد في شرح الارشاد» ملا محمدباقر بن محمد مؤمن محقق سبزواری مشتمل بر كتاب الزكات ، كتابت سال ١٠٨٨ هـ ق، وقفنامه كتاب به سال ١٠٩٤ هـ ق چنين است :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى .

أما بعد: فهذا الكتاب المستطاب ممّا عمل وصنع واستنسخ من نماء الحمام الواقع في أراضي نقشجهان ببلدة أصفهان ، من أوقاف السلطان الأعظم والخاقان الأعدل الأكرم ، محيي مراسم الشريعة الغراء، مشيد قواعد الملة البيضاء، فرع الشجرة الطيبة النبوية، غصن الدوحة العلية العلوية ، ممهد أساس الدين المبين ومرّوج آثار آبائه الطاهرين ، أعنى السلطان بن السلطان ، والخاقان بن الخاقان سليمان الموسوي الصفوي بهادر خان شداالله أطناب دولته بأوتاد الخلود وزين سرير سلطنته بدرر العزّ والسعود.

فوقفته بأمره الأعلى على الشيعة الإمامية الإثني عشرية وقفاً بتأ بتلا لا يباع ولا يشتري ولا يوهب ولا يحبس عن مستحقّه ، وعلى من أخذه أن لا يحبسه مع عدم حاجته إليه ، وأن يرده إلى المتولى أو من يقوم مقامه في كلّ ستّة أشهر مرّة ، ومع قضاء وطره يأخذ بإذن جديد.

وجعلت توليته والنظر فيه لنفسى ، ثمّ لمن عيّنته لتولية أوقافى ، ثمّ لمن عيّنه هذا المتولى وهكذا، ثمّ إلى العالم المحدث الصالح المتوطن ببلدة أصفهان ، ومع التشاح إلى من أخرجته القرعة منهم (فمن بدّله بعد ما سمعه فإنما اثمه على الذين يبدلونّه)، وكتب الداعي لخلود الدولة القاهرة محمدباقر بن محمدتقى المجلسى عفى عنهما في شهر رمضان المبارك لسنة أربع وتسعين بعد الألف ، والحمد لله أولاً وآخراً، وصلى الله على سيّد المرسلين محمّد وعترته الأكرمين.

وقف میراث جاویدان

دعای این بنیاد انجمن انجمن سید محمد باقر
 استواران برده الی الله العالی و سید محمد باقر
 فی کل شیء اشرفه و سید محمد باقر
 یا بعد از آن بنیاد سید محمد باقر

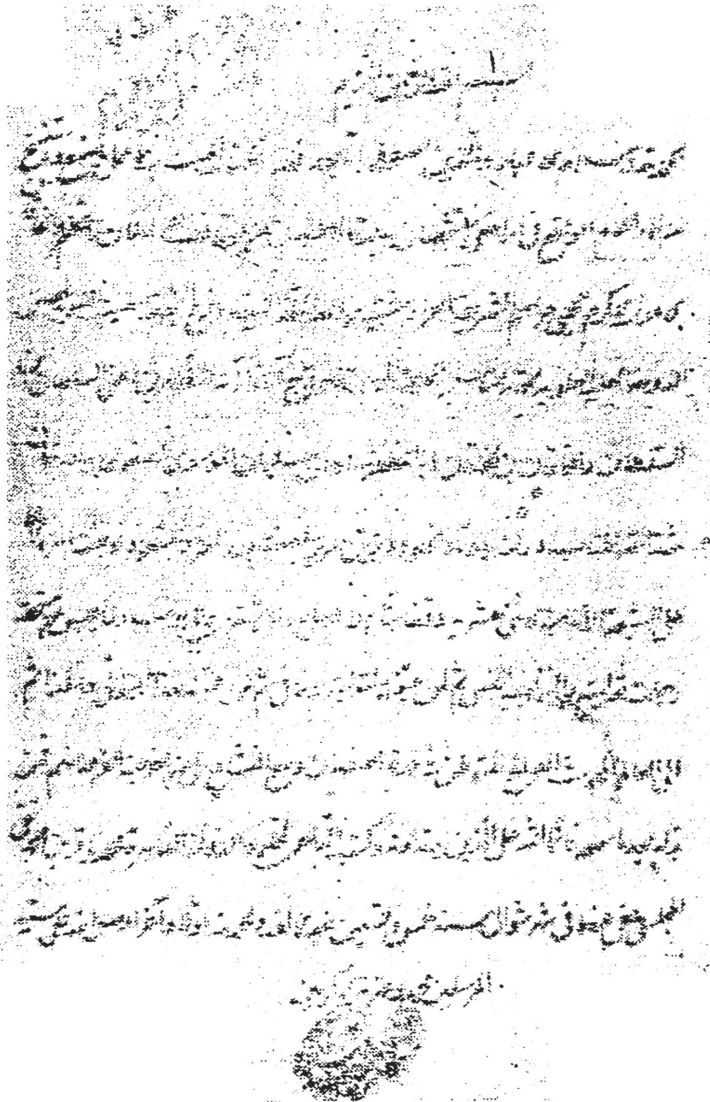
بسم الله الرحمن الرحیم
 الحمد لله و سلام علی عباده الزین اصطفی امام بعد منده الکتب المستطاب ما عمل و صنع و اخرج
 من ثناء الهام الواقع فی ارضی نقشبند ببلده اصفهان من اوقاف السلطان الاعظم و ان کان
 الاعمال الاکرم فی مرام السیاسة الفزائیه قواعد الملتی البیضا، فخرج الشجرة الطیبة النبویه فی حوض
 العلیة العلویة کلمة من سیر الین المبین و مروج المراتب الطاهرین المعنی السلطان السلطان و ان کان
 سیرا فی قاف السلطان سلیمان المومنی الصفوی بهلورخان من ذواته الخبز ب دونه با و تا فالقول و
 سیر سلطنة بر در العز و التعود فوقفته بامه الاعلی علی الشیر الالهیه الانجی عشره و وقف بتا سلا
 لایام و لا یشی و لا یومب و لا یعبس عن سخته و جعلت قریة النظر فی لفتی ثم لم هیته لتولیه
 اوقافی ثم لم هیته من الموقوفی و مکذاته الی الهم الخیرات الصالح المستوطن ببلده اصفهان و مع النشأ
 الخیرات من سیر الزعمه منهم فمن به لم بعد ما سیده فاغما انهم علی الازم بیده لونه و کتبا لای طغور الورد
 القابرة لم یفوز من محمد بنی الحلجی علی عنها فی شهر رمضان المبارک سنة اربع و خمیس بعد الاله و الخیر
 و انما وصلی علی سید المرسلین محمد و آله و صحبه اجمعین

نسخه شماره (۱۷۸۶) دانشگاه تهران، کتاب «نوادر الحکمه» از مؤلفی مجهول و کتابت سده یازدهم.

وقفنامه این کتاب که به سال ۱۰۹۵ هـ ق نوشته شده همانند نسخه قبل

می باشد که از ذکر آن خودداری شد.

۶

نسخه شماره (۶۶۶۹) کتابخانه مجلس شورای اسلامی تهران، کتاب «الاحکام النبویة فی الصناعات الطبیة» ابوالحسن علی بن عبدالکریم طرخان حموی است که به خط محمد اشرف بن زین الدین به سال ۱۱۰۷ هـ ق کتابت شده است.

وقفنامه این کتاب به سال ۱۱۰۷ هـ ق و پس از فوت شاه سلیمان صفوی در سال ۱۱۰۵ هـ ق کتابت شده است، لذا در پاره‌ای از عبارتها تفاوت‌هایی با دیگر وقفنامه‌های مذکور دارد، متن این وقفنامه چنین است:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی .

أما بعد: فهذا الكتاب المستطاب مما عمل وصنع واستنسخ من نماء الحمام الواقع في أراضی نقشجهان ببلدة أصفهان من أوقاف السلطان المشكور المبرور والمحبور الواصل إلى رحمة الله الغفور، ناصب ريات العدل في زمانه ومرّج الدين المبين في عهده وأوانه، الخاقان الغريق في بحار الرحمة والغفران، السلطان سليمان رفعه الله إلى أعلى غرف الجنان في روح وريحان .

فوقفته بأمره الأعلى حسب ما رسمه في الوقفية الشرعية وشرطه في الحجة المليية، على الشيعة الإمامية الاثني عشرية وفقاً بتأبتلا لا يباع ولا يشتري ولا يوهب ولا يحبس عن مستحقّه، وعلى من أخذه أن لا يجسه مع عدم حاجته إليه أن يرده إلى المتولى أو من يقوم مقامه في كل ستة أشهر مرّة، ومع عدم قضاء وطره يأخذه بإذن جديد.

وجعلت توليته والنظر فيه لنفسى، ثمّ لمن عيّنته لتولية أوقافى، ثمّ لمن عيّنه هذا المتولى وهكذا، ثمّ إلى العالم المحدث الصالح المتوطن في بلدة أصفهان، ومع التشاح إلى من أخرجته القرعة منهم (فمن بدّله بعد ما سمعه فإنما اثمه على الذين يبدلونه)، وكتب الداعي لخلود الدولة القاهرة محمدباقر بن محمدتقى المجلسى عفى عنهما في شهر جمادى الأولى سنة سبع ومائة بعد الألف، والحمد لله أولاً وآخراً، وصلى الله على سيّد المرسلين محمد وعترته الأكرمين.

مارس ۱۱۰۳

کتاب الاحکام النور فی الصاعه الطیبه لیسع النورس
علی بن السجستانی المدنی عبد الکریم طرطوس بن النورس المدنی
الحرمی نسبه ام الصدوق

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى اما بعد في هذا الكتاب
المستطاب مما عمل وصنع واستنسخ من كتاب التمام الواقعي في رايحه
نقشها ان ببلده اصفهان من اوقاف السلطان المشكور المبرور
والجود الواصل الى رحمة الله العفو واصب ايات العرفه
للمخرج المدین المبین فی عهد وادانته الخا كان القریق فی بحان
الرحمة والغضن السلطان سليمان رفعه الله الى اعلا عرشه الخا
فی ورجان فوفقت بما نزه الاعلى حسب ما رسمه في القصد
النسبه شطبه في الحجة المليئة على السبعة الامم الا ان نسبه
وقضايت بتلا لايابغ ولا نسبه ولا يرب ولا يحسن مستحقه
وعلا واذ ان لا يحبس مع عدم حاجته اليه ان يرد الى التوا
يقوم مقامه في كل سنة اشهره ومع عدم قضاء وطوره باخذ
من يد وجعلت كوليته والنظر فيه لنفسه ثم لم عينه لوليته
او فاني ثم لم عينه هذا المتولد وهكذا ثم الى العالم الحديث
للتوكل في بلدة اصفهان ومع التسامح الى بر حجته القصد منهم
يلا بعد اسعنا الله على الذين يتولونه وكتب له الخا خلود الالهة
القاهرة وظهرها من عرق المجلس عنهما في شهر جادى الاول سنة
الشمس والاف والقرن لا ولا اخر وصلى الله على سيد المرسلين محمد

افرنه ان
خطه
مجلسي

نسخه شماره (۶۸۹) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان، مشتمل بر جلد هشتم «بحار الأنوار» علامه مجلسی است که در سده دوازدهم کتابت شده است.

متن این وقفنامه به سال ۱۱۰۸ هـ ق تنظیم شده و متن آن همانند وقفنامه شماره قبل است که گذشت.

لازم به تذکر است که پس از فوت علامه مجلسی به سال ۱۱۱۰ هـ ق ظاهراً تولیت این موقوفه به آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری رسیده است و بنابر اولین مدرکی که من در اختیار دارم به سال ۱۱۱۳ هـ ق وقفنامه‌ای از وی موجود است که به توضیح آن می‌پردازیم، اما بین سالهای ۱۱۱۰ تا ۱۱۱۳ هـ ق معلوم نیست کس دیگری متولی این موقوفه بوده است یا خیر؟

صیغه کتبه بازار اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم
 للمهتبه وسالم على عباده الذين اصطفى اما بعد هذا الكتاب الستطاب مما عمل وضع واستنسخ من قبة
 الحرام الواقع في ارضي نقش جهان ببلدة اصفهان من اوقاف السلطان المشكور المبرور المحبور الموصل
 الى رحمة الله العفو وراصب رايات العدل في زمانه وسر توج الدين المبين في عهده واوانه الخ الخ الخ
 العربي في بحار الرحمة والقران السلطان سليمان رفعا الله في اعلاه عرف الخ الخ في يوم وريحا
 فوقفته باسمه الاعلى حسب ما رسم في الوقفية الشرعية وشروط الحجر الملية على الشيعة الامامية الاثني عشرية
 وفقا بتاسلا لا يباع ولا يشتري ولا يوهب ولا يجبس عن مستحقه وعلى من اخذه ان لا يجسه
 مع عدم حاجته اليه وان يردّه الى المتولى ومن يقوم مقامه في كل سنة شهر مرة مع عدم قضاء وطراه
 ياخذه باذن جدي وجعلت قوليته والنظر فيه لنفسى ثم لمن عينته لقوليه اوقافى
 ثم لمن عينته هذا المتولى وهكذا الخ الخ الى العالم المحدث الصالح المتوفى
 في بلدة اصفهان ومع التشاح الى من اخبرته القرعة منهم
 ثم يليه بعد ما سعه فانما اتمه على الذين يتولدونه
 وكتبه الداعي الخ الخ الدولة القاهرة محمد باقر
 بن محمد تقى المجلسى عمى عنها في شهر شعبان
 المعظم سنة ثمان ومانه والف
 والحمد لله اولا واخرا وعلى
 على سيد المرسلين محمد
 وعترته الاكابر

نسخه شماره (۹۲۵) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان ، مشتمل بر جلد اول «مشارق الشموس فی شرح الدروس» آقا حسین خوانساری رحمته الله است که در سده دوازدهم کتابت شده است .

متن این وقفنامه که به سال ۱۱۱۷ هـ ق تنظیم شده همانند نسخه قبل می باشد که در چند مورد جزئی با آن تفاوت دارد که در تصویر دیده می شود.

۷۷ پس از وفات آقا جمال خوانساری به سال ۱۱۲۵ هـ ق (و به قول اصح در سال ۱۱۲۳ هـ ق) تولیت این موقوفه به خاندان خاتون آبادی اصفهان رسیده است و اولین وقفنامه آن مربوط به محمدباقر بن اسماعیل خاتون آبادی است .

کتاب جلد اول شرح دروس

بسم الله الرحمن الرحيم
 بحمد الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله الذي انزل على عبدك الكتاب عليه وآله صلواته ورحمته الباقية من الدهور والالهات
 هذا الكتاب المستطاب من حله الكتب والذخائر المكتوبة في استخراج الحقائق الموقوفة
 من حكمة المطلبين والفايز المكتوبة الواقعة في ارض نقشبند من براز السطحة صغمان ساله اسد الله
 حوادث الایام ما زلت الاحداث والاضاحات بما الحامم الاوقاف السليمانية لارال الموقوفة
 في بحار الرحمة الربانية ولقد وقعته على كتابي على السيد الامام الاشرع عليه السلام في كتابه
 ولا يشترط ولا يوجب ولا يكسب من حقه وحبلى تليته النظر في تفسيره لأكبر اولاد الذكور ثم لأكبر اولاد
 الذكور ما قاموا وتماما مساويا مع انهم فلأكبر الذكور من اولاد الاناث ومع فصول العالم المحمدي
 في دار السطحة المنزلة ومع الترخيص في اوقافه القروية منهم فخر به يد اسمع فاعلم على الرب
 بدونه وانا الذم لرواه الموقوفة بحمد الله الرحمن الرحيم على ابي الحسن محمد بن محمد بن محمد
 اوكاف سنة ثمان مائة وسبعين سنة في الالف من الهجرة الممقوتة النبوية على الصانع بها الوقت السلطاني

٩

نسخه شماره (١١٨٨٢) کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی رحمته الله در قم، مشتمل بر کتاب الصلاة «حاشیة الروضة البهیة» آقا جمال خوانساری رحمته الله، کتابت او اواخر سده یازدهم یا اوائل سده دوازدهم .

این نسخه به سال ١١١٣ هـ ق وقف شده است و متن و قفنامه آن چنین است :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواقف الذي أنزل على عبده الكتاب ، عليه وآله صلواته وتحياته الباقية مرّ الدهور والأحقاب .

فهذا الكتاب المستطاب من جملة الكتب والنسخ التي استكتبت واستنسخت من نماء الحمام الموقوف على هذه الجهة المطلوبة والغاية المطلوبة الواقع في أراضي نقسجهان بدار السلطنة أصفهان حماها الله تعالى عن خباثت حوادث الأيام - ما أزيلت الأحداث والأخبار بماء الحمام - من الأوقاف السلیمانية لازل أعلی حضرتة واقفها غریقاً فی بحار الرحمة الربانية .

لقد وقفته على حسب الأمر الأعلى على الشيعة الإمامية الأثني عشرية وقفا بتلاً بتاً لا يباع ولا يشتري ولا يوهب ولا يحبس عن مستحقّه ، وجعلت توليته والنظر فيه لنفسی ، ثمّ لأكبر أولادی الذكور، ثمّ لأكبر أولادهم الذكور ما تعاقبوا وتناسلوا، ومع انقراضهم فلاكبر الذكور من أولادی الإناث ، ومع فقدهم للعالم المحدث الإمامی المتوطن فی دارالسلطنة المزبورة ، ومع التشاح لمن أخرجته القرعة الشرعية منهم (فمن بدّله بعد ما سمعه فإنما اثمه على الذين يبدلونّه)، وأنا الداعي لدوام الدولة القاهرة جمال الدين محمد الخوانساری - عفى الله عنه - وكان ذلك في شهر رمضان المبارك من شهور سنة مائة وثلاثة عشر بعد الألف من الهجرة المقدسة النبوية على الصادع بها الوفاء الصلاة والسلام والتحية.

نسخه شماره (٦٩٨) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان، مشتمل بر کتاب الطهارة تا پایان کتاب المضاربه «مسالك الافهام الى تنقيح شرائع الاسلام» شهيد دوم است که در سده یازدهم کتابت شده است.

وقفنامه این کتاب به تاریخ ١١٢٦ هـ. ق و متن آن چنین است :

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواقف الذي أنزل على عبده الكتاب ، عليه وآله صلواته وتحياته الباقية مرّ

الدهور والأحقاب .

وبعد: فهذا الكتاب المستطاب من جملة الكتب والنسخ التي استكتبت واستنسخت من نماء الحمام الموقوف على هذه الجهة المطلوبة والغاية المكتوبة ، الواقع في أراضى نقشجهان بدار السلطنة أصفهان - حماها الله تعالى - عن خبائث حوادث الأيام ما أزيلت الأحداث والأخبار بماء الحمام - من الأوقاف السلیمانیة لا زال أعلیحضرة واقفها غریقاً فی بحار الرحمة الربانیة .

ولقد وقفته على حسب الأمر الأعلى على الشيعة الإمامية الإثني عشرية وفقاً بتأ بتلا لا يباع ولا يشتري ولا يوهب ولا يحبس من مستحقه ، وجعلت توليته والنظر فيه لنفسی ثمّ لأکبر أولادی الذکور، ثمّ لأکبر أولادهم الذکور ما تعاقبوا وتناسلوا، ومع انقراضهم فلأکبر الذکور من أولادی الاناث ، ومع فقدهم للعالم المحدّث الإمامی المتوطن فی دارالسلطنة المزبورة ، ومع التشاح لمن أخرجته القرعة الشرعية بينهم (فمن بدّله بعد ما سمعه فإنما اثمه على الذين يبدلونه)، وأنا الداعي لدوام الدولة القاهرة محمدباقر بن إسماعيل الحسيني الخاتون آبادی عفا الله عنهما، وكان ذلك فی شهر ذی الحجة الحرام من شهور سنة ست وعشرين ومائة بعد الألف من الهجرة المقدسة النبوية على الصادع بها الوف الصلاة والسلام والتحية . سجع مهر بیضوی «محمدباقر الحسيني».

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواقف الذي انزل على عبده الكتاب عليه وآله صلوة وحياة الباقية
 مرالدهور والاحقاب بعد هذا الكتاب المستطاب من جملة الكتب والنسخ
 التي استكتبت واستنحت من تاء الحام الموقوف على هذه الجهة المطلوبة والغاية
 المكتوبة الواقع في ارضي نغشجان بدار السلطنة اصغهان جمها الله تعالى
 عن خبائث حوادث الايام ما رليت الاحداث والاضيات با الحام من الاوقاف
 السليمانية لا زال على محضرة واقفا غنيا في جدار الرحمة الربانية ولقد وقفته
 على حب الامراء الاعلى على الشيعة الامامية الاثني عشرية وقفا بتا بتلا لا يباع ولا
 يشترى ولا يوهب ولا يجنس من مستحقه وجعلت توليته والنظر فيه لغنبي
 ثم لا كبر اولادى المذكور ثم لا كبر اولادهم المذكور ما تقابوا وتناسلوا ومع
 انقراضهم فلا كبر المذكور من اولادى الاناث ومع فقدهم للعالم المحرقت الا ان
 المتوطن في دار السلطنة المزبورة ومع اللشاح لمن اخرجته العزة الشرعية منهم
 عن بدله بعد ما سمعه فانما اتمته على الذين سيدلون وانا الداخي لادوام الدولة
 القاهرة محمد باقر بن اسمعيل الحسيني الخانوزن اباى عفى الله عنهم وكان
 ذلك في شهر ذي الحجة الحرام من شهر رسته وعشرين ومانه بعد الا
 من الحجرة المقدسة النبوية اعلى الصادع بها الوفاء الصلوة والسلام والتحية

۱۱۳۶

نسخه شماره (۴۴۱) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان، مشتمل بر بخش عقود کتاب «مسالك الافهام» شهید ثانی، به خط عبدالله کتابت سال ۱۱۲۴ هـ.ق. و قفنامه این کتاب نیز به سال ۱۱۲۶ هـ.ق کتابت شده است و عبارات آن همانند نسخه شماره ۱۰ می باشد.

ظاهراً این موقوفه از اواخر دوران صفویه تا زمان قاجاریه در اختیار خاندان خاتون آبادی بوده است و آخرین و قفنامه که در اختیار می باشد با تولیت محمدحسین بن عبدالباقی خاتون آبادی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الواقف الذي ازل على عبد الكتاب عليه وآله صلواته وحياته الباقية
 من الوجود والاحقار وبعد فهذا الكتاب المطاب من جملة الكتب والنسخ
 التي استكتبت واستنسخت بيننا، الهام الموقوف على هذه الجهة المطلوبة والغاية
 المكتوبة الواقع في اراضي نغشجان بدار السلطنة اصمها حاملها الله تعالى عن
 حبات حوادث الايام ما ازلت الاحداث والاضاحات بها الهام من الاوقات
 السليمانية لازل اعلمخفة واقفها غزني في مجاز الرحمة الربانية ولقد وقفت
 على حساب الامر الاعلى على الشيعة الامامية الاثني عشرية وبقايتا بتلك الابايغ
 ولا ينزوي ولا يوهب ولا يحبس من سخره وجعلت توليته والنظر فيه لغني
 ثم لا كبير اولادى الذكور ثم لا كبير اولادهم الذكور ما اتا قبا و اتا سلوا ومع
 انقراضهم فلا كبير الذكور من اولادى الاناث ومع فقدهم للعالم المحدث
 الامامى المستوطن في دار السلطنة المزنوره ومع النشاح لمن اخرجته العفة
 الشرعية منهم فمن بدله بغير ما سمعه فانما ائمة على الذين سيدلونه وانا الذي
 لدوام الدولة القاهرة محمد باقر بن اسمعيل الحسيني الخاقون انادى على الله عنها
 وكان ذلك في شهر ربيع المحجة الحرام من شهر سنة ١٢٠٢ وعشرين و مائة بعد
 الالف من الهجرة المقدسة النبوية على الصادق بها الوفاء الصلوة والسلام والحمية

نسخه شماره (۷۰۷) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان ، مشتمل بر کتاب النذور تا پایان کتاب الدین از «شرح مفاتیح الشرایع» آقا محمدهادی بن مرتضی کاشانی، به خط محمدرضا بن محمدعلی مشهور به آقاجانی در

شوال ۱۲۲۳ هـ.ق.

متن وقفنامه آن که به سال ۱۲۲۳ هـ.ق تنظیم شده چنین است :

هو الواقف علی الضمائر

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله الواقف علی أسرار العباد، والصلاة والسلام علی محمد وآله الأجداد.

وبعد: فهذا المجلد الثالث المسمی بمفاتیح المطاعم والمشارب ممّا استنسخ من نماء حمام الواقع فی أراضی میدان نقشجهان ببلدة أصفهان من أوقاف السلطان المبرور المحبور الواصل إلى رحمة ربّه الغفور السلطان سليمان رفعه الله أعلى غرف الجنان .

فوقفته من حيث رسمه الوقفية الشرعية وشرطه فی الحجة المثبتة علی الشيعة الاثني عشرية كثرهم الله من بين البرية وقفاً جامعاً بشرائط اللزوم والأركان مانعاً من البيع والصلح والهبة والرهن ، وعلی المتولّى أن لا يحبس عن مستحقّه ، وعلی من أخذه أن لا يحبس عنده مع عدم حاجته إليه ، وأن يرده إلى المتولّى أو من يقوم مقامه فی كلّ ستة أشهر مرّة ومع عدم قضاء يأخذه بإذن جديد.

وجعلت تولية الأخذ والاعطاء للولد الأعز محمدحسن أحسن الله حاله وجعل حاله مستقبل خیر من ما مضى وفقه الله تعالى وأذهب الله عنه الألم والمحن بحق الخالق ذو المنن ، ثمّ من أولاده الذكور، ثمّ الذكور من الاناث علی النهج ، ثمّ الذكور من أولاد الاخوان ، ثمّ الأخوات علی الترتيب المذكور مع تقدّم الأعلى علی الأسفل فی جميع المراتب ، ثمّ العالم المحدّث الإمامی المتوطن فی بلدة أصفهان ، ومع التشاح لمن أخرجته القرعة الشرعية .

وكتب الفقير عفو الله الغنى محمدحسين بن عبد الباقي الحسيني أوتيا كتابهما باليمين يوم الدين وواقفاً مواقف الآمنين ، وكان ذلك فی شهر ذی الحجة الحرام من شهور سنة ۱۲۲۳ هـ.ق.

ب: موقوفات بهرام بیک

یکی از شخصیت‌هایی که در سده سیزدهم ه.ق به این کار خیر پرداخته «بهرام بیک» نامی است که در اصفهان می‌زیسته، ولی از نام وی در کتابهای تاریخی و تراجم مربوط به اصفهان اثری یافت نشد، ولیکن طبق اسناد موجود قبل از سال ۱۲۸۰ ه.ق وفات یافته است و دو مزرعه به نام موران و طهرانچی (طیرانچی) را جهت خرید کتاب وقف نموده است.

برخی از وقفنامه‌های وی به ترتیب تاریخی چنین اند:

نسخه شماره (۷۳۰) کتابخانه مدرس صدر بازار اصفهان، کتاب «ارشاد الاذهان» علامه

حلی (ره)، کتابت سده دوازدهم، متن وقفنامه چنین است:

این کتاب ارشاد از جمله کتبی است که به فرموده سرکار حجه الاسلام روحی وارواح العالمین فداه از وجه منافع ملک وقفی مرحوم بهرام بیک از مزرعتین موران و طهرانچی حقیر در این سال ابتیاع کرده‌ام فی شهر ربیع المولود سنه ۱۲۸۰ ه.ق، و باید در هر سال ماه مبارک رمضان به نظر برسانند.

سجع مهر: «عبدہ الراجی اسدالله بن محمدباقر الموسوی»، «محمد حسن بن مرتضی الموسوی»، «عبدہ محمد حسن الموسوی».

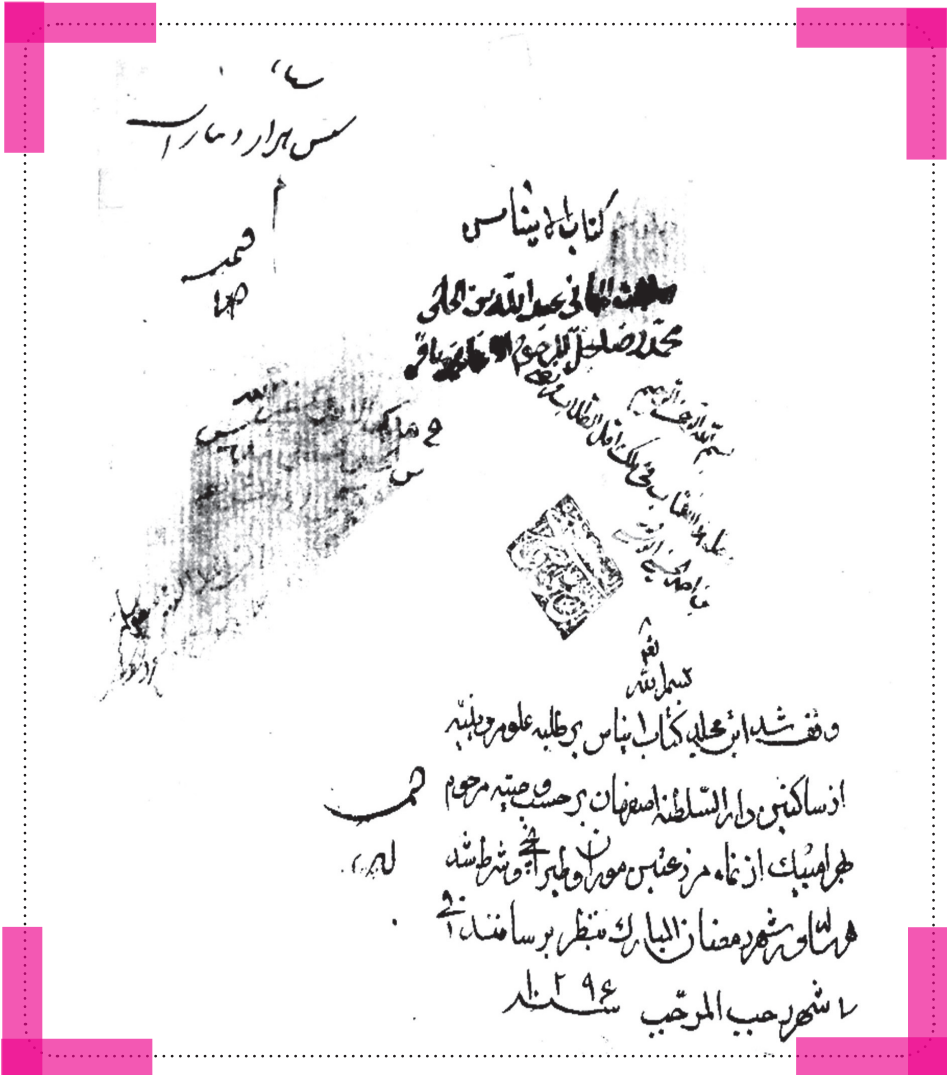
نسخه شماره (۳۲) کتابخانه
حاج آقاهادی اصفهانی،
کتاب «الانجیل» کتابت سده

یازدهم هـ.ق، متن وقفنامه چنین است:
بسم الله، وقف شد این مجلد کتاب
انجیل بر کسانی که طالب انتفاع از آن بوده
باشند از ساکنین دارالسلطنه اصفهان، بر
حسب وصیت مرحوم بهرام بیک غفرله
از نماء و منافع مزرعتین موران و طهرانچی
، و شرط شد هر ساله در شهر رمضان
المبارک به نظر برسانند فی ۱۵ شهر
شعبان المعظم ۱۲۹۶ هـ.ق. سجع مهر:
«عبده الراجی محمدجعفر بن محمدباقر
الموسوی» .

نسخه شماره (۲۴) کتابخانه حاج آقا هادی نجفی اصفهانی، کتاب «ایناس سلطان المؤمنین» سید محمد بن علی بن حیدر موسوی عاملی مکی، کتابت سده دوازدهم هـ ق و نزدیک عصر مؤلف، وقفنامه کتاب چنین است:

بسم الله تعالى، وقف شد این مجلد کتاب ایناس بر طلبه علوم دینی از ساکنین دارالسلطنه اصفهان بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک از نماء مزرعتین موران و طیرانچی، و شرط شد هر ساله در شهر رمضان المبارک به نظر برسانند، فی ۷ شهر رجب المرجب سنه ۱۲۹۶ هـ ق.

نسخه شماره (۹۷۰) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان، جلد دوم کتاب «مسالك الافهام» شهید دوم، به خط عبدالله بن حسن بن علی بن محفوظ حسینی مشهور به جبیلی و بنوتمام از نسل محمد بن اسماعیل بن صادق علیه السلام، کتابت ۹۶۵ و ۹۷۵، متن وقفنامه چنین است:

۹۳

هو الواقف علی الضمائر، وقف شد این مجلد ثانی کتاب مسالك بر طلبه علوم دینیة از سکنه دارالسلطنه اصفهان بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک غفرله از منافع دو مزرعه موران و طهرانچی، و شرط [شد] هر ساله در شهر رمضان المبارک به نظر برسانند، فی شهر ذی الحجة الحرام سنه ۱۲۹۷ هـ.ق.

جلد ثانیه کتاب

میراث جاویدان

در بالای همین برگ این یادداشت نیز آمده است:

این از جمله کتبی است که از جناب آخوند ملا علی میرزا خرید شده به جهت وقف از نماء موران و طهرانچی فی شهر جمادی الثانیه سنه ۱۲۹۷ هـ.ق.

مطابق وقفنامه

وقف شد این کتاب بر سبب حاج میرزا محمد باقر
از سکنه دارالسلطنه اصفهان بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک غفرله از منافع دو مزرعه موران و طهرانچی و شرط شد هر ساله در شهر رمضان المبارک به نظر برسانند
فیرک الحکم سنه ۱۲۹۷

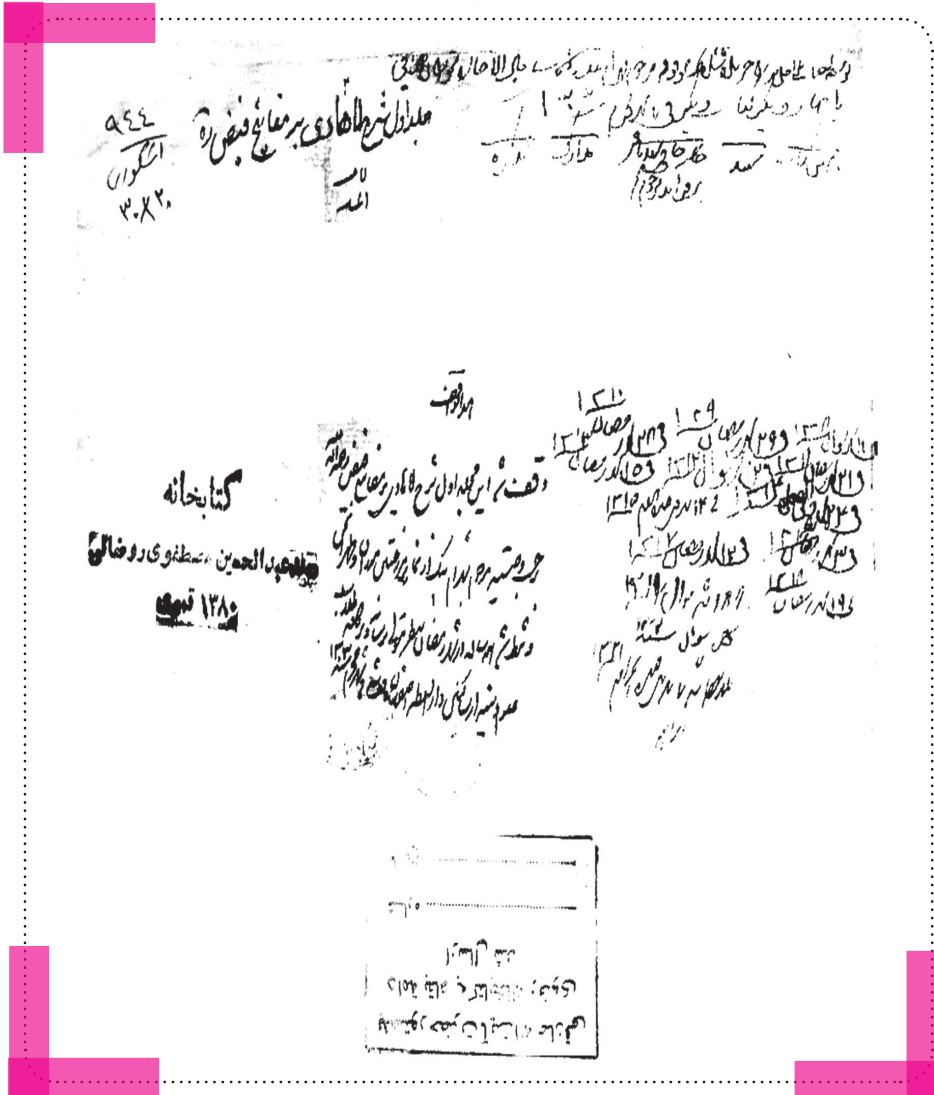
میراث جاویدان
بسم الله الرحمن الرحیم

۱۲۹۷

نسخه شماره (۹۴۴) کتابخانه مدرسه صدر بازار اصفهان، کتاب «شرح مفاتیح الشرائع» آقا محمدهادی بن مرتضی کاشانی، به خط محمد رضی به سال ۱۲۲۹ هـ.ق، متن وقفنامه چنین است:

هو الواقف، وقف شد این مجلد اول شرح آقا هادی بر مفاتیح فیض رحمه الله علیه بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک از نماء مزرعتین موران و طهرانچی، و شرط شد هر ساله در شهر رمضان به نظر متولی برسانند، و بر کافه طلاب علوم دینیه از ساکنین دارالسلطنه اصفهان وقف شد فی شهر محرم سنه ۱۳۰۳ هـ.ق.

نسخه شماره (۱۱۹) کتابخانه حاج آقا هادی نجفی اصفهانی، کتابی در

پزشکی کتابت سده سیزدهم هـ.ق، وقفنامه آن چنین است :

بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک از نماء مزرعتین موران و طهرانچی

وقف شد بر طلاب علوم دینیه اصفهان، و شرط شد در شهر رمضان به نظر برسانند فی ۱۰

شعبان سنه ۱۳۰۵ هـ.ق، سجع مهر:

«عبده محمدجعفر بن محمدباقر

الموسوی» .

وقف در روز جمعه در روز چهارم از روزهای اول و چهارم
 وقف شد بر طلبه علم در مهادن و طب
 شدن نرم صلابه کرد ضبط نمایند و در وقت حاجه استعمال نمایند در طهران
 نسخه جهت ولد محراب قریب الاعتدال حد طلا سنبل الطیب
 قاری در چینی بنیاد انهریک بمشقال انبوت نضع عربی انهریک
 ۵ مشقال مغز اینچ مد بر لعل سنبل انهریک ۱۲ عاقره حنا
 یک مشقال و قد بزرگ بحسب المقام هذه اللؤلؤ زعفران سنبل
 عین بودق طلا و درق نقره من کل واحد بقدر حاجه نسخه دیگر
 محراب جمالی محرابات و لعل نخیل در چینی قاقله قر نعل تخم
 کرس بلان این نسخه نان حوله درهم شفا قل سعه حصیه
 الشعلب مغز حیار مغز تخم خرزیزه زعفران مسویک
 حد طلا خط ای کتبا صغ عربی انهریک ۲ مشقال نبات
 سفید ۲ مشقال انبوت ۵ مشقال نطلوی که ملاکلی علی
 محراب صیلا سنبل محرابت بواسر و بجزیره سیه نیلوفر ^{نوع است}
 سیستان خبانی عنبل الشعلب کسینز شکر تیغال
 بنفشه صر خشی اش تریاک محرابت انیسون نان یانه
 کل خطی سفید کند در جوشانید باب ان استخامانید

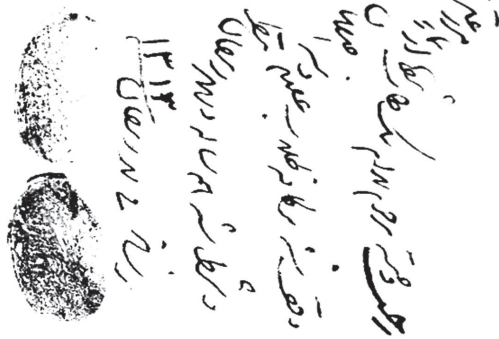

۳۰۰
 ۳۰۰

نسخه شماره (۲۰۵) کتابخانه حاج آقا هادی نجفی اصفهانی، کتاب «فهرس تهذیب الأحكام» به خط سیّد محمد بن میر حمزه حسنی خراسانی، کتابت شعبان ۱۲۵۴ هـ ق، متن وقفنامه آن چنین است:

بر حسب وصیت مرحوم بهرام بیک طاب ثراه از نماء مزرعتین وقف شد بر کافه طلاب علوم دینیہ اصفهان، و شرط شد همه ساله در شهر رمضان به نظر برسانند، فی شهر رمضان سنه ۱۳۱۳ هـ

ق. سجع مهر: (عبده الراجی محمد جعفر بن محمد باقر الموسوی).

بسم الله الرحمن الرحيم

فهرت ابواب التهذیب الاحکام فی الفقہ من تصانیف شیخ الطائفة ای جعفر محمد بن الحسن الطوسی رحمة الله علیه و محترّبه و اجزاء الاو فی فهرت ابوابکة بل الطهاره کة بل الزکوة الاحداث الموجبة للطهاره و فیہ ما یدل علی وجوب اعاده الصلوة بوقوع النوم فیها و بالغائط و بالقرقمة و طهارة اللذ و غنائه الکل بیا با آداب التخلی و فیہ ما یدل علی منع الجنبة الحائض من قرآنة السجدة و وجوب الوضوء بسبب ما من البکر بعد الاستبراء و منع الجنبة عن من ما فیہ اسم الله تعالی و الجمافة و دخول الخرج مع خاتم علیه اسم الله و المنع من التذ

بالخرق

نسخه شماره (۲۰۹) کتابخانه ابن مسکویه (فرهنگ و هنر) اصفهان، کتاب

«شرح الکافی» حویزی، متن وقفنامه چنین است :

بر حسب وصیت مرحوم مبرور بهرام بیک از نماء مزرعتین موران و طهرانچی وقف شد بر کافه طلاب علوم دینی، و شرط شد هر ساله در شهر رمضان به نظر متولی برسانند و اذن مجدد حاصل نمایند، و جرت الصیغه، تحریراً فی شهر رمضان سنه ۱۳۱۳ هـ.ق.

۱۵
وقف میراث جاویدان

وقف میراث جاویدان
بر کافه طلاب علوم دینی
در شهر تهران
در روز پنجشنبه
در ماه رمضان
سنه ۱۳۱۳ هـ.ق.

۳۱

ج: موقوفات حاج محمد بن علی محمودآبادی

حاج محمد بن علی محمودآبادی یزدی در سده سیزدهم بخشی از در آمد آب و املاک موقوفه خود در روستای محمودآباد یزد را جهت استنساخ و خرید کتاب اختصاص داده است. نسخه‌های زیر از موقوفات وی به دست آمد:

نسخه شماره (۴۳۴) کتابخانه سریزدی یزد، کتاب «کفایه المقتصد» محقق سبزواری، کتابت چهارم رجب ۱۱۳۷ هـ.ق، متن و قفنامه

چنین است:

بسم الله الواقف الموفق

وقف مؤبد و حبس مخلص صحيح معتبر شرعی نمودم اقل العلماء والسادات والحاج محمد حسين بن المرحوم الحاج مير عبدالرحيم يزدی محمودآبادی این مجلد کتاب مستطاب کفایه را مع چند مجلد کتب مفصله دیگر در احادیث و فقه استدلالی بر طلاب علوم دینی و فقهاء اثنا عشریه قربه‌ای إلى الله تعالی و طلباً لمرضاته از بابت مال الاجاره موقوفات مرحمت و غفران مآب حاج محمد بن المرحوم حاج علی من القریه، مقرر آنکه طلاب زیاده از قدر احتیاج در نزد خود نگاه ندارند و قبض بسپارند و هر شش ماه کامل به نظر متولی یا نائب خاص او برسانند و احتیاج واقف مقدم است بر غیر، و تولیت آن مادام الحیاء به نفس خود مفوض نمودم و بعد به اولاد نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن، وصیغه شرعیه جاری نمودم و به تصرف وقف دادم (فمن بدله بعد ما سمعه فإنما اثمه علی الذین یبدلونه)، تحریر آ فی شهر جمادی الثانیه سنه ۱۲۴۸ هـ.ق.

۲

نسخه شماره (۴۲۷) کتابخانه سریزدی یزد، کتاب «کفایة المقتصد» محقق سبزواری، کتابت محرم ۱۳۳۳ هـ.ق،

متن وقفنامه کتاب چنین است:

بسم الله الواقف تعالی

وقف مؤبد و حبس منخلد صحیح شرعی نمودم اقل العلماء والسادات والحاج محمدحسین بن المرحوم الحاج میر عبدالرحیم الیزدی المحمودآبادی از بابت مال الاجاره موقوفات مرحوم مغفور حاج محمد بن المرحوم حاج علی محمودآبادی قریبه إلى الله تعالی وطلباً لمرضاته این مجلد کتاب مستطاب کفایه سبزواری را مع چند مجلد کتب مفصله دیگر را بر طلاب علوم دینیہ و فقہاء اثنا عشریہ کہ از آنها منتفع شوند و واقف و متولی را به دعاء خیر یاد و شاد فرمایند، مقرر آنکه احتیاج واقف مقدم بوده باشد بر غیر، و هر کس بگیرد قبض بسپارد و هر شش ماه به نظر متولی یا نائب خاص او برسانند و زیاده از قدر احتیاج نزد خود نگاه ندارند. و تولیت آن را مفوض نمودم به نفس خود مادام العمر و بعد به اولاد نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن، و صیغه شرعیہ جاری نمودم و به تصرف وقف دادم (فمن بدلہ بعد ما سمعہ فإنما اثمہ علی الذین یبدلونہ) تحریراً فی شهر جمادی الثانیة سنة ۱۲۴۸ هـ.ق.

بسم الله الرحمن الرحيم

وقف مؤبد و حبس محمد صبح شری مؤبد و اولاد العلماء و السادات و الحاکم
محمد بن محمد بن الحاج میر عبدالحکیم بن زوی العمود آباد که از اعیان
موقوفات مرحوم مفتی حاج محمد بن محمد بن حاج علی محمد زاری فرزند
امام الله تعالی و طلبا المراد است این مجلد کتاب استطاب کفایه بنویسند و
مع چند مجلد کتب مفصله دیگر را بر طایفه علوم درینید و هفتاد
اشاعتی که از آنها منفع شوند و واقف و توفی ابدی خواهد بود
و شاد فرمایند مقرر که احتیاج واقف مقدم بود و باشد
و هر کس بکسر قبض بسیار در هر مشایخ بنظر متولی یا نا اخص
اوست پیانند و زیاده از قدر احتیاج نیز خود نکلا ندرند
تولست از امفوض مؤبد بنفس خود مادام العمر و بعد اولاد
سلا بعد از طبا بعد بطن و صنعت خود جاری می شود
و تصدیق و تصدیق در هر فرزیده بعد ما بعد فاما الله علی الذین
یدلون عهده را فی شهر جاری و الثانی

۱۰۱

۳

نسخه شماره (۳۲۰)
کتابخانه سریزدی یزد،
کتاب «مسالك الافهام»

شهید دوم، به خط محسن بن جمعه بن
علی زبیدی نجفی، کتابت سال ۱۰۰۳
و ۱۰۰۴ هـ ق در نجف اشرف، متن
وقفنامه کتاب چنین است:

بسم الله خير الأسماء

وقف مؤبد وحبس مخلد نمودم
اقل السادات محمدحسین یزدی
محمودآبادی قریة الی الله این مجلد را
با چند مجلد دیگر بر طلبه علوم دینیہ از
بابت منافع میاه و املاک موقوفه مرحمت
شان حاجی محمد ولد مرحوم حاج
علی من القریة، و تولیت کتب موقوفه
مفوض است به کمترین و بعد به اولاد
حقیر نسلا بعد نسل، و اگر به غیر داده
شود قبض بسپارند و زیاد از احتیاج نزد
خود نگاه ندارند و رأس هر شش ماه به
نظر متولی برسانند، و صیغه وقف جاری
گردید و به تصرف وقف داده شد (فمن
بدله بعد ما سمعه فإنما اثمه علی الذین
یبدلونه) حرّر فی ۹ شهر جمادی الاولی
سنة ۱۲۵۱ هـ.ق.

۱۰۳

کتاب الفواهم فرسوخ کراچ (السلام) مستند السعید السعیدین
 بن مکر بن احمد العاصم المستور ۹۹۹ - الذرفی من کتابه ۱۳۳۴

۱۱۳
 ش

کتاب الظهار الکفایات کتاب الایلاء کتاب اللعان کتاب العتق کتاب التذیب
 والکتابتین والاشیاد کتاب الاقراء کتاب الجحالة کتاب الايمان کتاب الذمما کتاب الصدو
 الذمما کتاب الاطعمه والاشهر کتاب الغضب کتاب الشفقه کتاب احیاء الموات کتاب اللقطه
 کتاب الفرائض

اسم الله جل جلاله
 وقف میراث جاویدان
 دارالافتاء
 دارالاحیاء
 دارالکتاب
 دارالدراسات
 دارالترجمه
 دارالتعمیر
 دارالبناء

بسم الله جل جلاله

وقف مؤبد و حبس مخلص محمد محمود اقل السادات محمد حسرت یزدی
 محمود آباد قریبہ الی اللہ ابن مجلد بابا چند مجلد دیگر طلبہ علوم دینیہ انہ بات منافع مباحہ و املا
 موقوفہ مرحمت شان حاجی محمد ولد مرحوم حاجی علی اس القیم و تولیت کتب موقوفہ مضمونات بکرمین
 و بعد با و لا حفر نلابد نسل و اگر بغیر داده شود بقضی بسیارند و زیاد ازما احتیاج نند خود کما
 و براس هر شش ماه بنظر منوب برسانند و صعم وقف جاری کردید و بنصرف وقف داده شد فی
 بدل بعد ماسمه و اما انہ علی الذین بدل لوه حر ۹۲ شهر عالی الاوا ۱۲۵۱

نسخه شماره (۳۰۷) کتابخانه
سریزیدی یزد، کتاب «مسالک
الافهام» شهید دوم، کتابت سال
۱۲۶۲هـ.ق، وقفنامه کتاب چنین است:

بسم الله تعالى شأنه العزيز

وقف مؤبّد وحبس مخلّد نمودم اقل
السادات محمدحسین یزدی محمودآبادی
قربة الى الله اين مجلّد کتاب را با چند مجلد
ديگر از کتب فقه استدلالی واحاديث بر طلبه
علوم دينيه، وتوليت آن مفوض است به
خود واقف وبعد به اولاد او نسلا بعد نسل،
واحتياج متولى مقدم است بر غير، واگر به
غير داده شود قبض بسپارند ورأس هر شش
ماه به نظر متولى برسانند وزياده از احتياج نزد
خود نگاه ندارند، ووقف بودن کتب مزبوره از
بابت منافع مياہ واملاک موقوفه مرحمت شان
حاج محمد ولد مرحوم حاج على من القرية
می باشد، وجرى الصيغة على النحو المزبور
ووقع الاقباض (فمّن بدّله بعد ما سمعه فإنّما
اثمه على الذين يبدلونه) وحرّر فى ۹ شهر
جمادى الاولى سنة ۱۲۵۱هـ.ق. سجع مهر:
«الواثق بالله الغنى محمدحسين الحسينى».

بسم الله تبارک و تعالی

وقف مؤید و جسد محمد غوث اقل السارات محدثین یزدی محمود آباد
 قریباً لایه ابن مجلد کتاب با چند مجلد دیگر آنکس فقہ استنلالی و
 احادیث بر طلبہ علوم دینیہ و نولیت ان موقوف است بحمد و وقف بعد
 با اولاد و اسلا بعد اسل و احتیاج متولی مقدم است بر غیر و اگر تغییر داد
 شود تبصر بسیارند و بواسطه ششتر متولی برسانند و زیاده از آن
 احتیاج نیز خود نگاه ندارند و وقف بودن کتب مزبورہ از بابیت
 مناع مباح و ابلات موقوفہ مرخصان حاج محمد ولد مرحوم حاج علی
 القریبہ می باشد و جری الصیفہ علی الخوازمزبور و وضع الاشیاء
 فن بدلہ بعد ما سمعہ فانما انہ علی الذین یدلونہ حرماً
 حامی الاولی

سلسلہ وقفہ
 میراث جاویدان

۵

نسخه شماره (۵۵۶) کتابخانه سریزدی یزد، کتاب «الاستبصار» شیخ طوسی، کتابت اسماعیل بن قطب الدین بسطامی، به سال ۱۱۰۱ در مشهد رضوی، متن وقفنامه کتاب چنین است:

بسم الله الواقف علی السرائر

وقف مؤبد و حبس مخلص صحیح شرعی نمودم اقل السادات و الحاج محمد حسین بن المرحوم المبرور المغفور الحاج میر عبدالرحیم محمودآبادی از بابت منافع میاه و املاک موقوفه معلومه مفصله در وقف نامچه علیحده که واقف آن مرحمت و غفران پناه رضوان آرامگاه خیر الحاج حاجی محمد خلف مرحوم حاجی علی من القریه است قریه إلى الله و طلباً لمرضاته این مجلد کتاب را با چند مجلد دیگر از کتب احادیث و کتب استدلالی فقهی بر طلاب علوم دینی و فقهای اثنا عشریه، و تولیت آن مفوض است به خود واقف و بعد با اولاد واقف نسلاً بعد نسل و عقباً بعد عقب إلى أن یرث الله الأرض و من علیها، و احتیاج واقف مقدم است بر غیر و چنانچه به غیر داده شود قبض از او بگیرند و زیاده از شش ماه در نزد خود نگاه ندارند و در رأس هر شش ماه به نظر متولی برسانند، و مصرف وقف داده شد بعد از اجرای صیغه بشرط أن لا یدل ولا یرغیر (فمن بدله بعد ما سمعه فإثمه علی الذین یدلونہ) تحریراً فی شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۶۲ هـ.ق.

د: موقوفات حاج رمضان کرمانی

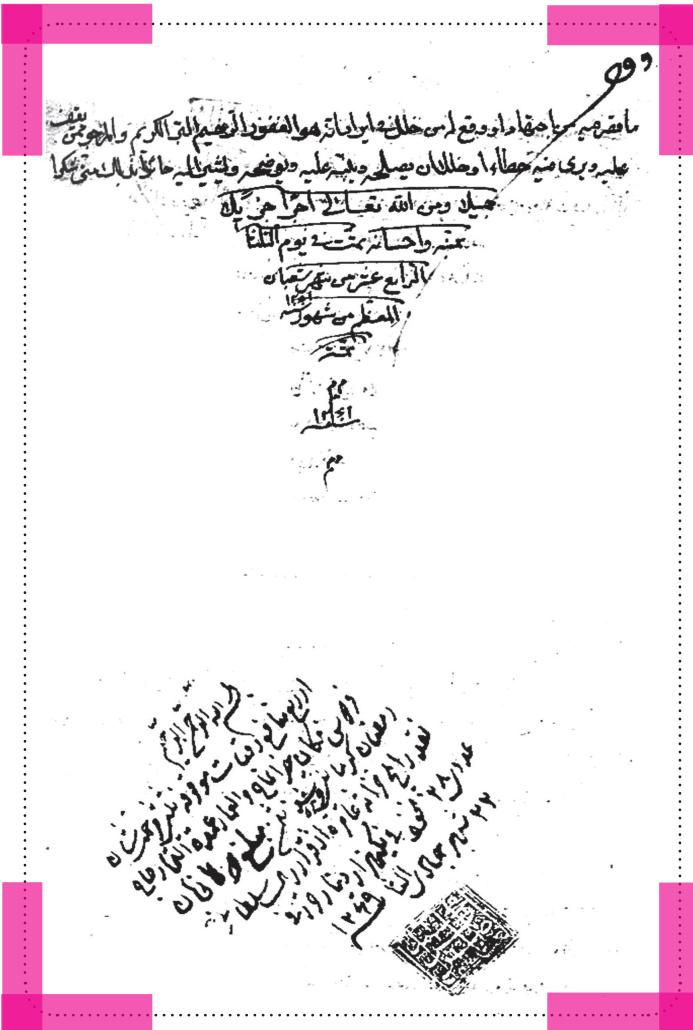
حاج رمضان کرمانی ظاهراً در یزد و نواحی آن می‌زیسته و بخشی از املاک خود را جهت خرید کتاب وقف نموده است، دو وقفنامه از وی به دست آمد بدین عناوین:

نسخه شماره (۳۰۵) کتابخانه سریزدی یزد، کتاب «شرح المختصر النافع الصغیر» سید علی طباطبائی، به خط سید اسماعیل بن میر هادی بیرجندی قائنی، کتابت سال ۱۲۰۴ هـ ق، متن وقفنامه چنین است:

بسم الله الرحمن الرحيم

از ربع منافع
رقبات موقوفه
ثلاثی مرحمت شان
فردوس مکان خیر
الحاج والعمار عمده
التجار حاج رمضان
کرمانی خریده شده
به ثمن مبلغ دوازده
تومان نقد رایج خزانه
عامره از قرار ریال
سلطانی عددی ۲۸
نخود فی یک هزار
دینار، حرر فی ۲۲
شهر جمادی الثانیه
۱۲۶۹ هـ ق. سجع
مهر: «العبد القاصر
محمدباقر».

نسخه شماره (۸۶۵) کتابخانه سریزدی یزد، کتابت «تهذیب الاحکام»
کتابت سده یازدهم هـ ق، متن وقفنامه چنین است :

دو جلد اول تهذیب شیخ طوسی اعلی الله مقامه خریده شد از ربع منافع
رقبات ثلثی موقوفه مرحمت شان کشف الحاج حاج رمضان کرمانی .. عدد.. ۲۸ نخود

فی ...

دو جلد اول تهذیب شیخ طوسی اعلی الله مقامه
خریده شد از ربع منافع ثلثی موقوفه
مرحمت شان کشف الحاج حاج رمضان کرمانی
یوبی انهم عدد در این ۲۸ نخود و السلام

هـ: موقوفه میرزا محمد طبسی

میرزا محمد مشهور به طبسی در آمد اجاره دکان شورمالی خود در روستای سریزد را وقف خرید کتاب نموده است، نسخه‌ای از این وقفنامه به دست آمد بدین عنوان:

نسخه شماره (۳۷۸) کتابخانه سریزدی یزد، کتاب «حیات القلوب» علامه مجلسی، کتابت سده سیزدهم، متن وقفنامه چنین است:

وقف مؤید و حبس مخلد گردید این مجلد دوم از کتاب «حیوة القلوب» از بابت مال الاجاره حانوت شورمالی در قریه سریزد که مرحمت شان خیر الحاج حاجی الحرمین الشریفین حاجی میرزا محمد شهیر بطبسی حبس نموده‌اند الی مدت معینی منافع آن را قرآن و کتاب ابتیاع نموده وقف بر اولاد آن مرحمت شان نمایند بر اولاد آن مرحمت شان که تلاوت و قرائت و مطالعه نمایند و ثواب آن را به روح واقف و والدین و اخوان واقف ... نمایند، و نزد هر یک از اولاد که باشد چنانچه محتاج به مرمت و صحافی باشد مرمت

و صحافی را بر انتفاع مقدم دارند، و قفاً صحیحاً شرعياً و کان ذلک فی شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۷۳ هـ.ق.

در پایان تذکر این نکته بایسته است که در فهرس نسخه‌های خطی بعضاً به برخی از وقفنامه‌های مذکور اشاره شده است ولی چون تصویری از وقفنامه در دسترس نبود از ذکر آن خودداری شد. این بحث گسترش و جستجوی فراوان می‌طلبد و بدین اندازه بسنده شد، والله الموفق وهو خیر معین.

